

გარდა ზემოაღნიშნულისა, მსოფლიო საბანკო პრაქტიკა იცნობს კომერციული ბანკების ლიკვიდობის მართვის სხვადასხვა თეორიას, მაგალითად, ფულადი ნაკადების თეორია, კომერციული სესხების თეორია, მოსალოდნელი შემოსავლების თეორია და სხვ.

8.4. კომერციული ბანკის ლიკვიდობის შეფასება

ნებისმიერი ქვეყნის საბანკო რეგულაცია ითვალისწინებს ეკონომიკური ნორმატივების დანესებას, რომლებიც ავალდებულებს კომერციულ ბანკებს, შექმნან ლიკვიდობის ის მინიმალური მარაგი და აქტივ-პასივების ისეთი სტრუქტურა, რომ უზრუნველყოფილ იქნეს მათ მიერ ვალდებულებების დროულად და სრულად შესრულების შესაძლებლობა. აღნიშნული პრაქტიკის დანერგვა იყო საქართველოში საბანკო საქმიანობის რეფორმირების ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილი.

საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დამტკიცებული პირველი დოკუმენტი, რომელმაც დაანება ეკონომიკური ნორმატივები კომერციული ბანკებისათვის, დათარიღებულია 1995 წლის 27 იანვრით. მართალია, იგი არ ითვალისწინებდა ლიკვიდობის სავალდებულო ნორმატივს, მაგრამ, მასში ორი (ხუთიდან) აწესებდა პასივების სტრუქტურის შეზღუდვას, რაც, ფაქტობრივად, მიმართული იყო მოქმედი კომერციული ბანკების ლიკვიდობის რისკის შემცირებისაკენ.

საინტერესო იქნება, დავაკვირდეთ საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ კომერციული ბანკებისათვის დამტკიცებული ლიკვიდობის რისკის შემცირებისაკენ მიმართული სავალდებულო ნორმატივების ისტორიულ გენეზისს და დავახასიათოთ თითოეული კოეფიციენტი, რომელთა საშუალებითაც ხდება ლიკვიდობის ანალიზი და შეფასება (ცხრ. №8.5.).

როგორც აღინიშნა, პირველ სავალდებულო ეკონომიკურ ნორმატივებსა და ლიმიტებს შორის ორი ნორმატივი ეხებოდა კომერციული ბანკების პასივების სტრუქტურის შეზღუდვას (8.1 და 8.2).

$$\frac{\text{ბანკებიდან მოზიდული სახსრები}}{\text{სულ მოზიდვები (ბანკების გამოკლებით)}} \leq 100\% \quad (8.1)$$

$$\frac{\text{ბანკებიდან მოზიდული სახსრები}}{\text{საკუთარი სახსრები}} \leq 25\% \quad (8.2)$$

სადაც:

ბანკებიდან მოზიდული სახსრები – კომერციული ბანკის მიერ სხვა ბანკებიდან (მათ შორის, ეროვნული ბანკიდან) მოზიდული სახსრებია თვის ბოლოს;

სულ მოზიდვები (ბანკების გამოკლებით) – კომერციული ბანკის მიერ მოზიდული სახსრების საერთო მოცულობაა ბანკებიდან მოზიდული სახსრების გამოკლებით თვის ბოლოს;

საკუთარი სახსრები – კომერციული ბანკის საკუთარი სახსრებია (კაპიტალის ჩათვლით) თვის ბოლოს.

ცხრ. №8.5. კომერციული ბანკების ლიკვიდობის რისკის შემცირების სავალდებულო ნორმატივები საქართველოში (ისტორიული ბენეფიცი)

	პასივების სტრუქტურის კოეფიციენტები				ლიკვიდობის კოეფიციენტები				
	ბანკებიდან მოზიდული სახსრები / სულ მოზიდვები (ბანკების გამოკლებით)	ბანკებიდან მოზიდული სახსრები / საკუთარი სახსრები	მოქალაქეთა ანაბრები / კაპიტალი	უმსვილესი კრედიტორი / ვალდებულებები	ლიკვიდური აქტივები / მოთხოვნამდე ვალდებულებები	კრედიტები 1 წელზე მეტი ვადით / ვალდებულებები 1 წელზე მეტი ვადით	ლიკვიდური აქტივები / ვალდებულებები	საშ. თვიური ლიკვიდური აქტივები / საშ. თვიური ვალდებულებები	მიმდინარე აქტივები / მიმდინარე ვალდებულებები
1995.01.27.	≤ 100 %	≤ 25 %							
1995.05.06.			≤ 100 %		≥ 30 %	≤ 100 %			
1998.12.03.				≤ 20 %			≥ 30 %	≥ 30 %	= 100 %
2001.04.10.							≥ 30 %	≥ 30 %	≥ 90 %
2004.07.07.							≥ 30 %	≥ 30 %	≥ 90 %
2006.07.20.								≥ 30 %	
2008.09.26.								≥ 20 %	
2010.10.01.								≥ 30 %	
2013.06.28.								≥ 30 %	

პირველი ნორმატივი (8.1) ბანკებს უკრძალავდა პასივების ისეთ სტრუქტურას, სადაც სხვა ბანკებიდან მოზიდული სახსრები იქნებოდა მათ გარეშე მთლიანი მოზიდვების მოცულობაზე მეტი, ანუ აიძულებდა მათ, მოეძებნათ ალტერნატიული წყაროები (ფიზიკური და იურიდიული პირების სახსრები და საკუთარი სახსრები). მეორე ნორმატივი (8.2) იყო უფრო მკაცრი და აწესებდა ზღვარს, რომლის მიხედვით, ბანკებიდან მოზიდული სახსრები შეიძლებოდა ყოფილიყო მხოლოდ საკუთარი სახსრების მეოთხედი (25%), რაც პირდაპირ უბიძგებდა ბანკებს საკუთარი სახსრების გაზრდისაკენ. აღნიშნული ნორმატივები გახლდათ საქართველოს ეროვნული ბანკის მაშინდელი პოლიტიკისა და საბანკო სისტემის რეფორმირების შემადგენელი ნაწილი, თუმცა, ამ ნორმატივების სასიცოცხლო ციკლი ოთხიოდე თვე იყო და მას შემდეგ მათი გამოყენება აღარ მომხდარა.

სულ მალე, 1995 წლის მაისში, საქართველოს ეროვნული ბანკი ამტკიცებს ახალ ნორმატივებს, რომელთა მიხედვით, უქმდება ზემოაღნიშნული ორი და მტკიცდება სამი ახალი ნორმატივი:

$$\frac{\text{მოქალაქეთა ანაბრები}}{\text{კაპიტალი}} \leq 100\% \quad (8.3)$$

$$\frac{\text{ლიკვიდური აქტივები}}{\text{მოთხოვნამდე ვალდებულებები}} \geq 25\% \quad (8.4)$$

$$\frac{\text{კრედიტები 1 წელზე მეტი ვადით}}{\text{ვალდებულებები 1 წელზე მეტი ვადით}} \leq 100\% \quad (8.5)$$

სადაც:

მოქალაქეთა ანაბრები – კომერციული ბანკის მიერ მოზიდული ფიზიკური პირების ანაბრებია თვის ბოლოს;

კაპიტალი – კომერციული ბანკის საკუთარი სახსრებია თვის ბოლოს;

ლიკვიდური აქტივები – კომერციული ბანკის ნალდი და უნაღდო ფულადი სახსრებია თვის ბოლოს;

მოთხოვნამდე ვალდებულებები – კომერციულ ბანკში კლიენტების სახსრებია მიმდინარე და მოთხოვნამდე ანგარიშებზე, ასევე იმ ვადიან ანაბრებზე, რომელთა ვადის გასვლამდე დარჩენილია 1 თვეზე ნაკლები და გარანტიები და ვალდებულებები ერთ თვემდე ვადის შესრულების პირობით თვის ბოლოს;

კრედიტები 1 ნელზე მეტი ვადით – კომერციული ბანკის მიერ გაცემული ის კრედიტებია თვის ბოლოს, რომელთა დაფარვამდე დარჩენილია 1 ნელზე მეტი;

ვალდებულებები 1 ნელზე მეტი ვადით – კომერციული ბანკის ვალდებულებებია სადეპოზიტო ანგარიშებით და კრედიტებით თვის ბოლოს, რომელთა ვადის გასვლამდე დარჩენილია 1 ნელზე ნაკლები.

პირველი ახალი ნორმატივი – ანაბრების კოეფიციენტი (8.3) კომერციულ ბანკებს უზღუდავდა მოქალაქეთა ანაბრების მაქსიმალურ მოცულობას, რომლის ზედა ზღვარსაც მისი მთლიანი კაპიტალი (საკუთარი სახსრები) წარმოადგენდა. აღნიშნული კოეფიციენტით ხდებოდა კომერციულ ბანკებში მობილიზებული ანაბრების დაცვა, მეორე მხრივ კი, იმ ბანკებს, რომელთაც ჰქონდათ ანაბრების ბაზარზე აქტიურობის სურვილი, უჩნდებოდათ საკუთარი სახსრების გაზრდის სტიმული.

სიახლე იყო ის, რომ გაჩნდა ორი ახალი ლიკვიდობის ნორმატივი, რომელთაგან პირველი – ბანკის მოკლევადიანი ლიკვიდურობის კოეფიციენტი (8.4) აწესებდა პირდაპირ ზღვრულ პროპორციას მოკლევადიან ვალდებულებებსა და ლიკვიდურ აქტივებს შორის. რაც შეეხება მეორე, საშუალო და გრძელვადიანი ლიკვიდურობის კოეფიციენტს (8.5), იგი აიძულებდა კომერციულ ბანკს, არ გაეცა გრძელვადიანი კრედიტები გრძელვადიან ვალდებულებებზე მეტი მოცულობით. აღნიშნული ნორმატივი გრძელვადიანი საკრედიტო დაბანდების მსურველ კომერციულ ბანკებს იძულებულს ხდიდა, მოეზიდათ მეტი გრძელვადიანი რესურსი, რაც, ბუნებრივია, უფრო ამყარებდა მათ ლიკვიდობას.

აღნიშნულმა ნორმატივებმა წარმატებით „იმუშავეს“ სამწლიანად-ნახევარს საბანკო სისტემის რეფორმირების ყველაზე მნიშვნელოვან ეტაპზე და ისინი 1998 წლის ბოლოს ჩანაცვლდა რეფორმირების ახალი ეტაპისათვის უფრო აქტუალური მიზნების მატარებელი ნორმატივებით.

$$\frac{\text{უმსხვილესი კრედიტორი}}{\text{ვალდებულებები}} \leq 20\% \quad (8.6)$$

$$\frac{\text{ლიკვიდური აქტივები}}{\text{ვალდებულებები}} \geq 30\% \quad (8.7)$$

$$\frac{\text{საშუალო თვიური ლიკვიდური აქტივები}}{\text{საშუალო თვიური ვალდებულებები}} \geq 30\% \quad (8.8)$$

$$\frac{\text{მიმდინარე აქტივები}}{\text{მიმდინარე ვალდებულებები}} = 100\% \pm 10\% \quad (8.9)$$

სადაც:

უმსხვილესი კრედიტორი – კომერციული ბანკის უმსხვილესი კრედიტორის მიმართ ვალდებულებების საერთო მოცულობაა თვის ბოლოს;

ვალდებულებები – კომერციული ბანკის მთლიანი ვალდებულებების მოცულობაა თვის ბოლოს;

ლიკვიდური აქტივები – კომერციული ბანკის ფულადი სახსრები და ისეთი აქტივებია, რომლებსაც აქვთ ფულად სახსრებად მყისიერად (სწრაფად) გადაქცევის უნარი და შესაძლებლობა, თვის ბოლოს;

საშუალო თვიური ლიკვიდური აქტივები – კომერციულ ბანკში თვის განმავლობაში ლიკვიდური აქტივების საშუალო არითმეტიკული მნიშვნელობაა;

საშუალო თვიური ვალდებულებები – კომერციულ ბანკში თვის განმავლობაში ვალდებულებების საშუალო არითმეტიკული მნიშვნელობაა;

მიმდინარე აქტივები – კომერციული ბანკის ფულადი სახსრები და ერთ თვემდე დაფარვის ვადით აქტივებია თვის ბოლოს;

მიმდინარე ვალდებულებები – ბანკის მთლიან ვალდებულებებში ერთ თვემდე ვადაში შესასრულებელ ყველა ვალდებულების თანხობრივი წილია თვის ბოლოს.

ახლად შემოღებული უმსხვილესი კრედიტორის ნორმატივი (8.6) ბანკებს აიძულებდა, მოეხდინათ თავიანთი პასივების დივერსიფიკაცია და ესარგებლათ რესურსების ალტერნატიული წყაროებით. მნიშვნელოვანი ცვლილებები მოხდა ლიკვიდობის გაანგარიშების მეთოდოლოგიაში და დამტკიცდა სამი ტიპის ლიკვიდობის ნორმატივი: მყისიერი ლიკვიდობის (8.7), საშუალო ლიკვიდობის (8.8) და მიმდინარე ლიკვიდობის (8.9) კოეფიციენტები.

უმსხვილესი კრედიტორის ნორმატივი (8.6) ძალაში რჩებოდა დაახლოებით ორწელიწად-ნახევარს და 2001 წლის აპრილში ეროვნულმა ბანკმა იგი გააუქმა. ამის შემდეგ საქართველოს ეროვნული ბანკი აღარ მიმართავდა პასივების სტრუქტურის შემზღუდავი ნორმატივების დანესებას და შემოიფარგლებოდა მხოლოდ ლიკვიდობის ნორმატივებით. აღნიშნული გარემოება განპირობებული იყო საბანკო სისტემის რეფორმირების დასრულებით და დასახული ახალი მიზნებით. რაც შეეხება ლიკვიდობის ნორმატივებს, ისინი ძალაში რჩებოდა 2004 წლის ივლისამდე, როცა ეროვნულმა ბანკმა გადაწყვიტა კომერციული ბანკების ლიკვიდობა მხოლოდ ერთი, საშუალო ლიკვიდობის კოეფიციენტით ემართა.

დღეს არსებული საშუალო ლიკვიდობის კოეფიციენტით კომერციული ბანკი ვალდებულია თავისი საანგარიშგებო თვის საშუალო ვალდებულებების მოცულობა უზრუნველყოფილი ჰქონდეს საანგარიშგებო თვის საშუალო ლიკვიდური აქტივების არანაკლებ 30%-ით. დღეს მოქმედი ქართული რეგულაციით კი – კომერციული ბანკის ლიკვიდურ აქტივებში შედის:

- ნაღდი ფულადი სახსრები სალაროში, ბანკომატებში, კვანძგარეთა საოპერაციო სალაროებში და ფული გზაში;
- სამგზავრო ჩეკები და სხვა საგადახდო დოკუმენტები;
- სახსრები საქართველოს ეროვნულ ბანკში საკორესპონდენტო ანგარიშებზე, მათ შორის, მინიმალური სარეზერვო მოთხოვნების თანხა;
- სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები;
- სახსრები სხვა კომერციულ ბანკებში („ნოსტო“ ანგარიშები და ვადიანი დეპოზიტები).

ლიკვიდური აქტივების გაანგარიშებაში არ ჩაითვლება ზოგიერთი ანგარიში, მაგალითად, ყადაღადებულ საკორესპონდენტო ანგარიშებზე რიცხული თანხები, ეროვნულ ბანკში განთავსებული მინიმალური რეზერვების თანხა, რომლის უზრუნველყოფითაც კომერციულ ბანკს ალებული აქვს კრედიტი და სხვ.

როგორც ვხედავთ, კომერციული ბანკები იძულებულნი არიან მოზიდული სახსრების (რა თქმა უნდა, საკუთარი კაპიტალის გარდა) 30% განათავსონ შემოსავლების არმომტან აქტივებში ან ისეთ აქტივებში, რომლებიც ნაკლებ-შემოსავლიანობით ხასიათდებიან (ბანკთაშორისი დეპოზიტები, სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები). ამით ცენტრალური ბანკები აიძულებენ კომერციულ ბანკებს, ჰქონდეთ ლიკვიდური აქტივების ის რეზერვი, რომელიც უზრუნველყოფს მათ მინიმალურ ლიკვიდობას, ანუ უნარს, დროულად და სრული მოცულობით გაისტუმრონ ვალდებულებები. თავის მხრივ, ეს ნორმატივი წარმოადგენს ბერკეტს ცენტრალური ბანკების ხელში და მათი გაზრდით ან შემცირებით ისინი ახორციელებენ მთლიან საბანკო სისტემის ლიკვიდობის მართვასა და სხვა მონეტარული მიზნების მიღწევას. ამის კარგი მაგალითია საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ 2008 წლის აგვისტოს მოვლენების დროს გადადგმული ნაბიჯი ამ მიმართულებით, როცა ლიკვიდობის მწვავე კრიზისში არსებული კომერციული ბანკების ლიკვიდობის ნორმატივი შეამცირა 20%-მდე. აღნიშნული დონე შენარჩუნებული იყო ორ წელს და ნორმატივი ძველ, 30%-იან ნიშნულს დაუბრუნდა ლიკვიდობის კრიზისის საფრთხის გავლის შემდეგ (ცხრ. 8.5.).

ამ ნორმატივის ეკონომიკური შინაარსი ისაა, რომ ყოველი მოზიდული 100 ლარიდან კომერციული ბანკი იძულებულია, 30 ლარი განათავსოს ლიკვიდურ აქტივებში, ანუ შექმნას გარკვეული რეზერვი ლიკვიდობის სასურველი დონის შესანარჩუნებლად.

საქართველოში, აღნიშნული ნორმატივების გარდა, ეროვნული ბანკის მიერ დაწესებულია ლიკვიდობის მართვის სხვა ინსტრუმენტები, რომლებიც იძლევიან კომერციული ბანკების ლიკვიდობის ანალიზის საშუალებას, განსაკუთრებით, თუ ხდება მათი დინამიკაში შეფასება. ამ მიზანს ემსახურება ჩვენთვის უკვე ცნობილი „გამჭვირვალობის წესის“ მიხედვით კომერციული ბანკების მიერ სავალდებულო გამოქვეყნებას დაქვემდებარებულ ინფორმაციაში შემავალი სამი ლიკვიდობის ნორმატივი. ეს მაჩვენებლები წარმოაჩენენ როგორც ლიკვიდობის დონეს, ასევე ლიკვიდობის კუთხით აქტივებისა და ვალდებულებების სტრუქტურულ შესაბამისობას:

$$\frac{\text{ლიკვიდური აქტივები}}{\text{მთლიანი აქტივები}} \quad (8.10)$$

$$\frac{\text{უცხოური ვალუტით არსებული ვალდებულებები}}{\text{მთლიანი ვალდებულებები}} \quad (8.11)$$

$$\frac{\text{მიმდინარე და მოთხოვნამდე დეპოზიტები}}{\text{მთლიანი აქტივები}} \quad (8.12)$$

თვალსაჩინოებისათვის მოტანილია საქართველოში მოქმედი 20 კომერციული ბანკის ზემოაღნიშნული სამი ლიკვიდობის დონის შეფასების ცხრილი 2013 და 2012 წლების 1 კვარტალის მდგომარეობით (ცხრ. №8.6.):

ცხრ. №8.6. საქართველოში მოქმედი კომერციული ბანკების ლიკვიდობის დონის შეფასება „გამჭვირვალობის ნების“ შენაგამისად (2012 და 2013 წლების 1 კვარტალი)

	ლიკვ. აქტივები / მთლ. აქტივები		უცხ. ვალუტით არსებული ვალდებულებები / მთლიანი ვალდებულებები		მიმდ. და მოთხ. დეპოზიტები / მთლიანი აქტივები	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
საქართველოს ბანკი	24 %	29 %	72 %	73 %	31 %	27 %
თი-ბი-სი ბანკი	30 %	26 %	73 %	74 %	29 %	29 %
პროკრედიტბანკი	19 %	21 %	79 %	80 %	25 %	27 %
ლიბერთი ბანკი	38 %	42 %	17 %	27 %	67 %	52 %
ბანკი რესპუბლიკა	25 %	23 %	81 %	80 %	27 %	35 %
ვითიბი ბანკი ჯორჯია	20 %	22 %	73 %	70 %	29 %	30 %
პრივატ ბანკი	22 %	34 %	52 %	50 %	15 %	34 %
ბანკი ქართუ	17 %	21 %	91 %	89 %	12 %	23 %
კორსტანდარტ ბანკი	37 %	32 %	63 %	73 %	34 %	30 %
ბანკი კონსტანტა	10 %	12 %	78 %	68 %	3 %	7 %
ბაზისბანკი	33 %	37 %	65 %	69 %	42 %	36 %
აზერბ. საერთ. ბანკი - საქართველო	17 %	22 %	84 %	95 %	11 %	8 %
ბი-თი-ეი ბანკი	15 %	19 %	89 %	85 %	12 %	15 %
ხალიკ ბანკი საქართველო	26 %	17 %	69 %	90 %	10 %	9 %
ინვესტბანკი	81 %	61 %	98 %	94 %	31 %	49 %
ფაშა ბანკი - საქართველო		90 %		78 %		1 %
პროგრესბანკი	31 %	22 %	77 %	79 %	13 %	35 %
ზირაათ ბანკის თბილისის ფ-ლი	86 %	86 %	64 %	82 %	26 %	24 %
კავკ. განვ. ბანკი - საქართველო	52 %	30 %	94 %	96 %	1 %	1 %
იმ ბანკის ბათუმის ფ-ლი		84 %		75 %		7 %

შენიშვნა: ბანკების ჩამონათვალი რანჟირებულია მათი აქტივების სიდიდის მიხედვით.

საქართველოში გავრცელებული კომერციული ბანკების ლიკვიდობის შეფასების ზემოაღნიშნული მაჩვენებლები კარგად აპრობირებული და გამოცდილია საერთაშორისო საბანკო პრაქტიკით, სადაც ასევე ხდება სხვა მოდელებისა და კოეფიციენტების გამოყენება. საინტერესოა, მოვიხმოთ ჩვენთან აპრობირებული CAMELS-ის რეიტინგული სისტემის მიხედვით ლიკვიდობის შეფასების მეთოდოლოგია და წესი, რომელიც წარმოადგენს ეროვნული ბანკის საზედამხედველო ფუნქციის განხორციელების ერთ-ერთ ინსტრუმენტს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ CAMELS-ის სისტემის გამოყენების მიზანია, სხვა მნიშვნელოვანი საკითხების გარდა, კომერციული ბანკის ლიკვიდობის ადეკვატურობის შეფასება, რომლის დასადგენადაც ხდება შემდეგი მიმართულებების შესწავლა:

- ბანკის ვალდებულებების სტრუქტურა (შემადგენლობა, ვადიანობა, ზრდა-შემცირების საშუალო მაჩვენებელი);
- ბანკის კლიენტურა, მისი ქცევის თავისებურებანი და მუშაობის ძირითადი პრინციპები;
- ბანკის ნასესხები სახსრების სტრუქტურა (შემადგენლობა, ვადიანობა, დაფარვის პირობები);

- ბანკის აქტივ-პასივების მართვის ანალიზი და შეფასება („გეპ“-ი და მისი დისბალანსი);
- ბანკის გარესაბალანსო ვალდებულებების შეფასება;
- ბანკის ლიკვიდურობის ნორმატივების დაცვის ანალიზი (მათი სტაბილურობა და ცვლილებები დინამიკაში);
- ბანკის ლიკვიდობის შეფასება დამატებითი კოეფიციენტების მეშვეობით:
 - სესხები/დეპოზიტები;
 - ლიკვიდური აქტივები/დეპოზიტები;
 - დეპოზიტების ზრდა სესხების ზრდასთან მიმართებაში.

გარდა ამისა, CAMELS-ის შეფასების რეიტინგული სისტემა ითვალისწინებს და დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს იმ გარემოებას, რომ უნდა შეფასდეს ვალდებულებების სტრუქტურა, კერძოდ, ფასდება ისეთი მაჩვენებლები, როგორებიცაა:

- მოკლევადიანი ვალდებულებები/მთლიანი ვალდებულებები;
- სამთავრობო ორგანიზაციებისა და სხვა ბანკების დეპოზიტები/მთლიანი ვალდებულებები;
- მოთხოვნამდე დეპოზიტები/კლიენტთა მთლიანი დეპოზიტები.

ქართული რეგულაციით, ლიკვიდობის რისკის დადგენისათვის, შეფასებისა და მართვისათვის პასუხს აგებს კომერციული ბანკების მენეჯმენტი. მან უნდა განსაზღვროს და გააანალიზოს ლიკვიდობის რისკის მატარებელი საბანკო პროდუქტები, ოპერაციები და საქმიანობა, ასევე ნებისმიერი ზეგავლენის შესაძლებლობა, რომელიც მოქმედებს ლიკვიდობაზე სხვადასხვა სცენარის მეშვეობით. საუბარია სტრესტესტების მეთოდზე, რომლის დროსაც ხდება ისეთი ნეგატიური სცენარების დამუშავება, როგორებიცაა:

- ფულადი ნაკადები და ბანკის ლიკვიდობის პოზიცია ნორმალურ პირობებში;
- ბანკის მდგომარეობა კრიზისის დროს, რაც, სხვა ფაქტორებთან ერთად, გამოიხატება მის მიერ ბანკის ვალდებულებების უმეტესობის გადახდის უუნარობით;
- საბანკო სისტემის მდგომარეობა კრიზისის დროს, რომელიც, სხვა ფაქტორებთან ერთად, გამოიხატება საბანკო სისტემის ლიკვიდობასთან დაკავშირებული უმეტესი ან ყველა პრობლემით;
- სტრესტესტების მეთოდი ბანკს საშუალებას აძლევს, შეიმუშაოს მოკლევადიანი და გრძელვადიანი ლიკვიდობის სტრატეგიები.

გარდა ამისა, ბანკში უნდა არსებობდეს მონაცემების შეგროვებისა და ლიკვიდობის პოზიციის რეგულარული მონიტორინგის ქმედითი სისტემა, უნდა ხდებოდეს იმ ფაქტორების რეგულარული განხილვა, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან ლიკვიდობის რისკზე და ამ ფაქტორების კავშირი იმ დანაკარგებთან, რომლებიც შეიძლება ბანკმა განიცადოს. ამ მიზნით სპეციალური სამსახური ამზადებს პერიოდულ ანგარიშებს უმაღლესი მენეჯმენტისათვის წარსადგენად.

ყველაზე მთავარი, კომერციულ ბანკს უნდა ჰქონდეს ლიკვიდობასთან დაკავშირებული ნეგატიური გაუთვალისწინებელი მოვლენების პრევენციის გეგმა, რათა თავიდან აიცილოს ლიკვიდური სახსრების ნებისმიერი შესაძლო დეფიციტი, მისი ლიკვიდობის კრიზისში არგადაზრდის მიზნით. ამისათვის რეგულარულად უნდა ხდებოდეს ასეთი გეგმის რევიზია იმ თანხების ოდენობის

დასადგენად, რომლებიც შეიძლება მოზიდულ იქნეს მუდმივი წყაროებიდან ან ბანკთაშორისი ბაზრის მეშვეობით. აუცილებელია, ბანკში არსებობდეს კლიენტურასთან ურთიერთობის სტრატეგია, დეპოზიტების დივერსიფიკაცია, ბანკის მიერ სხვადასხვა აქტივის ფულად ფორმაში სწრაფად ტრანსფორმაციის აპრობირებული მექანიზმები. მენეჯმენტმა უნდა იცოდეს იმ რესურსების მაქსიმალური ოდენობა, რომელთა მიღებასაც იგი ბაზრის მეშვეობით ნორმალურ ან კრიზისულ პირობებში შეძლებს.

საკონტროლო კითხვები:

1. რა არის კომერციული ბანკის ლიკვიდობის არსი?
2. ქართული რეგულაციით, რას ნიშნავს ლიკვიდური აქტივი და მიმდინარე აქტივი?
3. რა ნეგატიური შედეგები შეიძლება მიიღოს ბანკმა, რომელიც დროულად ვერ აღმოფხვრის ლიკვიდობის პრობლემას?
4. რა შეიძლება ითქვას კომერციულ ბანკში ჭარბი ლიკვიდობის შესახებ?
5. როგორ დაახასიათებდით კომერციული ბანკის გადახდისუნარიანობას?
6. რას წარმოადგენს ლიკვიდობასა და გადახდისუნარიანობას შორის განსხვავება?
7. რომელი ძირითადი ფაქტორები მოქმედებენ კომერციული ბანკის ლიკვიდობასა და გადახდისუნარიანობაზე?
8. როგორ დაახასიათებდით კომერციული ბანკის ლიკვიდობასა და გადახდისუნარიანობაზე მოქმედ მაკროეკონომიკურ ფაქტორებს?
9. რომელია ქვეყნის შიდა ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენენ კომერციული ბანკის ლიკვიდობასა და გადახდისუნარიანობაზე?
10. რომელია კომერციული ბანკის ლიკვიდობასა და გადახდისუნარიანობაზე მოქმედი შიდა საბანკო ფაქტორები?
11. როგორ გამოიხატება ადეკვატური კაპიტალის როლი კომერციული ბანკის ლიკვიდობის კრიზისის დროს?
12. რა როლს თამაშობს აქტივების სტრუქტურა და ხარისხი კომერციული ბანკის ლიკვიდობის უზრუნველყოფაში?
13. რას გვიჩვენებს პასივების სტრუქტურა და ხარისხი, როგორც კომერციული ბანკის ლიკვიდობის ერთ-ერთი ფაქტორი?